

תוכן העניינים

1.....	תקציר
2.....	מבוא
3.....	פרק 1: מהי אלימות במשפחה?
3.....	1. הגדרה כללית
3.....	2. תיאוריות האלימות במשפחה
6.....	3. סוגי אלימות במשפחה
8.....	פרק 2: התייחסות החוק בישראל לאלימות במשפחה
8.....	1. חוק העונשין והחוק למניעת אלימות במשפחה
9.....	2. הכלים בידי האישה לצאת ממעגל האלימות
10.....	3. התייחסות לתלונה של אלימות במשפחה גם אם בוטלה על ידי הקורבן
11.....	4. שינויים מרכזיים בפסיקה בישראל
13.....	פרק 3: השלכות האלימות במשפחה על מצבה של האישה המוכה
13.....	1. השפעה נפשית
14.....	2. השפעה תפקודית
16.....	פרק 4: למה האישה המוכה נשארת עם בן זוגה?
16.....	1. פחד
17.....	2. האשמה עצמית
17.....	3. קדושת המשפחה
18.....	4. תלות כלכלית
19.....	דיון ומסקנות
20.....	סיכום
21.....	ביבליוגרפיה

מבוא

על פי נתוני משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, במהלך שנת 2018, טופלו 2,478 גברים אלימים ו-6,488 נשים נפגעות אלימות, במסגרת 113 המרכזים למניעת אלימות במשפחה של משרד הרווחה ברחבי הארץ. מספר הפניות שהתקבלו במוקד הוא 1,219 מנשים שדיווחו על אלימות מצד בני זוגן, שזו עליה של 160% לאור הנתונים בין השנים 2014-2018 (מתוך: אתר משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 2019). אלימות במשפחה הינה תופעה אשר מתפתחת לאורך השנים וההתמודדות איתה מהווה חלק בלתי נפרד מסדר היום הציבורי. נתונים אלה מעידים כי קיימת העלאה משמעותית במודעות האלימות במשפחה בעיקר בקרב הנשים המוכות אשר מחליטות לפנות לקבלת הסיוע.

במסגרת האלימות במשפחה, המדינה נדרשת לסייע לאישה המוכה להתמודד עם התופעה על מנת שהיא תוכל לפנות בביטחה ולקבל את הסיוע שהיא צריכה במטרה להגן על עצמה מבן זוגה האלים. בהרבה מקרים, גם כאשר קיים סיוע מהמדינה, האישה עצמה אינה מצליחה מבחינה פסיכולוגית לבצע את הצעד הנדרש כדי להביא לסיום המצב שבו היא נמצאת. ייתכן כי הסיבה העיקרית לכך היא ההשפעה שמהווה האלימות המתעללת על מצבה הנפשי והתפקודי של האישה אשר מניע אותה בסופו של דבר להישאר במעגל האלימות שלה.

על מנת להעמיק את הידע בתחום, שאלות המחקר שייבדקו במסגרת העבודה הן:

1. מהי מידת ההשפעה של החוק בישראל על דרכי ההתמודדות של האישה המוכה?
2. כיצד האלימות שחוות אישה מוכה מבן זוגה משפיע על מצבה הנפשי והתפקודי?
3. מדוע אישה מוכה אינה עוזבת את בן זוגה האלים?

פרק 1: מהי אלימות במשפחה?

1. הגדרה כללית

אלימות היא אחד האלמנטים המובחנים של המונח 'התעללות' אשר מוגדרת כדפוס התנהגות הכרוך בשליטה וכוח. ההבחנה מתבהרת עוד יותר כאשר המעשה מרמז על אופיו המערכתי ככלי של שליטה, הפחדה והשפלה. המערכת המשפחתית למשל, מבוססת כולה על מערכות יחסים המשקפות יחסי כוח בין הפרטים המרכיבים אותה. לכן, יחסים אלו עשויים להיות פוגעים ולעיתים אף מסוכנים. מחקרים רבים שעסקו בתחום התייחסו בעיקר הן ליחס האלים המתבטא כנגד נשים במערכות השונות (משפחה, עבודה, חברה) והן להיבטיה השונים של תופעת האלימות (מיני, פיזי, מילולי, פסיכולוגי וכלכלי). מורכבות המערכת הנחקרת מגדירה את היקף התופעה ואת אופי הטיפול בה, לכן אופן הגדרתה משמעותית מאוד (Tyyska & Saran, 2013).

אלימות במשפחה הינה תופעה שכיחה בחברה בת ימנו. היא מוגדרת כשימוש מגוון בכוח לא לגיטימי של בן משפחה חזק כלפי בן משפחה חלש ממנו. הכוח המופעל יכול לשקף רמות שונות של משאבים, תדירות ועוצמה. האלימות יכולה להתרחש בין בני זוג, הורים נגד ילדים ובין הילדים עצמם. מאחר ומדובר בתא הגרעיני הקרוב ביותר לאדם, לאלימות מסוג זה יש השפעות רבות הן במישור הרגשי והן במישור התפקודי. אלימות בתוך משפחה מסמלת תפיסת עולם ואורח חיים אשר עלול להימשך גם לדורות הבאים ולכן זו תופעה שיש למגר מלכתחילה. לרוב, האלימות מתבטאת כלפי נשות המשפחה כלומר האישה אשר נפגעת מבן זוגה לחיים, ללא הבדל דיל, מוצא, דת, לאום ורמת השכלה (צבע, 2017).

2. תאוריות האלימות במשפחה

חוקרים רבים ניסו להסביר את התופעה העולמית הזו ואת הסיבות שיכולות להוביל ליחס כזה בתוך התא המשפחתי בכלל, ובמסגרת הזוגיות בפרט. ההכרה באלימות בין בני זוג כבעיה חברתית מוצהרת קיימת החל מסוף שנות ה-70 של המאה העשרים. תקופה זו אופיינה בשינויים מהותיים ותפיסתיים בתפקידה של המדינה בהתערבות במערכות זוגיות אלימות. מעבר לכך, ברוב המדינות במערב אף קיימת חובת המעצר בכל מקרה של דיווח על אלימות בין בני זוג, בכל מערכת יחסים שהיא. הנחת היסוד של ההכרה מגיעה מן הפרדיגמה הפמיניסטית אשר רואה בנשים כמוקד לקורבנות ודיכוי בשל היותן מעמד מוחלש. כתוצאה מכך, תופעה זו הפכה למוקד מחקרי מלא עניין שיש להתעמק בו על מנת ליצור מסגרת מושגית לסוג כזה של אלימות (רוזמן ואריאל, 2017).

התיאוריה העיקרית אשר מאפיינת את כל התחום של האלימות המופנית כלפי האישה במסגרת המשפחתית והשלכותיה הינה תסמונת האישה המוכה. ד"ר ווקר (Walker, 2012) מתארת במחקרה את תסמונת האישה המוכה כמכלול השינויים הפסיכולוגיים המתרחשים בקרב האישה לאחר חשיפה להתעללות חוזרת ונשנית והם ניתנים למדידה. תסמונת זו מוגדרת כקטגוריית משנה של הפרעת מתח פוסט-טראומטית (PTSD) אשר משקפת אוסף של מחשבות, רגשות ופעולות הנובעות באופן טבעי לאחר חוויה מפחידה שאדם עובר ואשר עלולה לחזור על עצמה. תסמונת זו הוצגה במערכת המשפטית כמרכיב בטיעון להגנה עצמית של האישה והיא נוצרה עבור אותם מקרים בהם נשים מואשמות בהריגת המתעללים בהן. תסמונת האישה המוכה נועדה להסביר את המצב הנפשי שבו שרויה האישה המוכה ואת התנהגותה בהתאם לכך (Raju, 2019).